

10 Yrittäjyysopetuksen tuloksellisuus – Case Kymenlaakso

Kyllikki Taipale-Erävala & Leena Eskola

Oulun yliopisto, Kerttu Saalasti Instituutti

Abstrakti

Tuleva monitapaustutkimus selvittää Kymenlaakson alueella toteutetun yrittäjyysopetuksen opetuksellisesta ja taloudellista tuloksellisuutta. Opetuksellinen tuloksellisuus tutkitaan kartoittamalla start-up/pienyrittäjinä toimivien henkilöiden yrittäjyystiedot ja -taidot sekä oppilaitoksissa eri asteilla opiskelevien oppilaiden ja koululaisten valmiudet yrittäjyyteen. Taloudellinen tuloksellisuus selvitetään tutkimalla yrittäjyysopetukseen kohdennetut varat.

Tulosten pohjalta esitetään kehittämisehdotuksia käytänteistä, joilla yrittäjyyden opetusta voidaan kehittää ja siten edistää yrittäjyyttä. Tutkimuksen tuloksista tiedottamiseen kiinnitetään myös erityistä huomiota.

Keywords: kustannukset, Kymenlaakso tuloksellisuus, yrittäjyys, yrittäjyyskasvatus, yrittäjyysopetus

10.1 Johdanto

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää kokonaisvaltaisesti yrittäjyysopetuksen tuloksellisuus Kymenlaaksossa. Tuloksellisuus sisältää sekä opetuksellisen että taloudellisen tuloksellisuuden tutkimisen. Kohdealueeksi on valittu Kymenlaakso, koska maakunnan tilanne on poikkeuksellinen työllisyyden, yrittäjyysilmaston ja olemassa olevien yritysten liiketoiminnan kehittämisen kannalta.

Yrittäjyysopetuksen, ts. yrittäjyyskoulutuksen ja yrittäjyyskasvatuksen tuloksellisuuden tutkimus sisältää start-up/pienyrittäjien, ammattiin valmistuvien ja lukiolaisten sekä peruskoululaisten valmiudet ja havainnot saamastaan yrittäjyysopetuksesta, yrittäjyyden perustietoudesta, halukkuudesta ryhtyä yrittäjiksi ja tehtyjen toimien vaikutuksista yrittäjyysilmaston kehittymisessä. Lisäksi selvitetään tehtyjen toimenpiteiden kustannukset, jotta voidaan arvioida toimenpiteiden taloudellinen tuloksellisuus suhteessa käytettyihin varoihin.

Hankkeen tulosten perusteella tehdään ehdotuksia, kuinka jatkossa yrittäjyyden opetusta voidaan kehittää menestyksellisemmäksi.

Yrittäjyysopetuksen tuloksellisuudesta ei ole aikaisemmin tehty kokonaisvaltaista tutkimusta, vaikka yrittäjyyttä on opetettu jatkuvasti opetussuunnitelmiin kuuluvana Kymenlaakson alueen ammattikorkeakoulu XAMKissa (ent. Kymenlaakson ammattikorkeakoulu) ja ammatillisissa oppilaitoksissa, sekä yli 20 vuoden ajan eräissä perusopetuksen kouluissa Kymenlaaksossa. Oppilaitoksissa tehdyn yrittäjyyskoulutuksen/kasvatuksen tavoitteena on ollut edistää yrittäjyystietoutta ja positiivista suhtautumista yrittäjyyteen sekä tiedottaa yrittäjyyden tarjoamista työllistymisvaihtoehtoista ammattiin valmistuville.

Tehdyt yrittäjyysopetuksen tulokset näyttävät tilastojen valossa vaisuilta, eivätkä tehdyt toimet näytä saavuttaneen tavoitteitaan. Kansainvälisesti tarkastellen Kymenlaakso sijoittuu häntäpäähän vertailtaessa väestöä, työllisyyttä ja taloutta (Grunfelder, Rispling & Norlén, 2016). Alueen työttömyys on korkea, 16,4 % (Työ- ja elinkeinoministeriö, 2017). Heikoin työllisyystilanne on Kotkassa, jossa työttömiä oli 21,3 % työvoimasta joulukuussa 2016 (Työ- ja elinkeinoministeriö, 2016). Maakunta on edelleen vahvasti suuryrityspainotteinen pienyritysten operoidessa yleensä teollisuuslaitosten alihankintaketjun toimijoina. Yrittäjien osuus Kymenlaakson työllisistä on edelleen pienempi kuin maassa keskimäärin ja kasvuyrityksiä on vähän (Kymenlaakson liitto, 2017). Yrittäjyysilmastoltaan Kymi on alueen yrittäjien mukaan Suomen heikoin saaden arvosanan 6.3 (mittari 4–10). Vastaavasti esimerkiksi kolmen Pohjanmaan alueen yrittäjät arvostivat elinkeinopolitiikan toimet 6.7–6.8 arvoiseksi koko maan keskiarvon ollessa 6.7 ja suurimman arvon 7.0 (Suomen Yrittäjät, 2016).

Eriyisen huolestuttavaa on alueen start-up- ja muiden pienyritysten innottomuus kehittää ja uudistaa toimintaansa. Kehitysinnottomuus näkyy laimeana haluttomuutena hakea kehittämis- ja investointivaroja. Kymenlaakson yritykset hakivat Tekes-rahoja (1.8 milj. €) toiseksi vähiten Suomessa (1.4 milj. €) (Talouselämä, 2016). Vuonna 2016 Kaakkois-Suomessa haettiin Suomen ELY-keskusten alueista yritysten investointi- ja kehittämisvaroja toiseksi vähiten ja hakusummat ovat pieniä verrattuna hakijamääriin, keskimäärin n. 73 000 €/hakija. Vertailussa muiden ELY-keskusten jakamiin tukiin keskimääräiset avustukset ovat kaksinkertaisia esim. Satakunnassa ja Lapissa (Kymenlaakson Liitto, 2016). Kymenlaakson yrityksille on kohdennettu vuosina 2014–2016 liiketoiminnan

kehittämiseen varoja yritysten investointi- ja kehittämisavustuksina, maaseudun yritysrahoituksina, energiatukina ja toimintaympäristön kehittämisavustuksina yhteensä noin 9 miljoonaa euroa, josta kohdennettuina elokuun 2016 loppuun mennessä oli noin 6.5 miljoonaa euroa (Kymenlaakson Liitto, 2016). Vuosia jatkunut investointi- ja kehittämistukien vaatimaton kysyntä on aiheuttanut sen, että vähäisestä hakukiinnostuksesta johtuen käytettävissä olevat varat saattavat pienentyä ja uhkaavat kohdentua muihin maakuntiin.

Yrittäjyysopetuksen tuloksellisuudesta ja vaikuttavuudesta ei ole aikaisemmin tehty kokonaisvaltaista tutkimusta, eikä täten olla voitu todentaa yrittäjyyskoulutuksen ja -kasvatuksen vaikuttavuutta yrittäjyysmyönteisyyden lisääntymiseen, tai opiskelijoiden halukkuuteen työllistää itsensä yrittäjinä. Täten tämän tutkimuksen avulla saadaan ensimmäistä kertaa uutta tietoa ja ymmärrystä tehtyjen toimien vaikuttavuudesta yrittäjyyshalukkuuteen Kymenlaaksossa, henkilöiden mielikuvia yrittämisestä ja itsensä työllistämisestä sekä selvitetään henkilöiden tietous yrittäjyyden perusasioista. Talouden kannalta on merkittävää tietää käytettyjen varojen panos-tuotossuhde tulevaisuuden toimien oikeaa kohdentamista varten. Asianmukaisella toimien kohdentamisella pystytään siten vaikuttamaan yrittämishalukkuuteen ja –myönteisyyteen sekä yrittäjyysilmaston kehittämiseen löytämällä tarkoituksenmukaiset kehittämiskohteet ja -käytänteet.

Yhteiskunnallisesti tarkasteltuna yrittäjyysopetuksella on merkittävä asema tulevaisuuden työpaikkojen luomisen ja yleisen hyvinvoinnin kannalta. Aikaisemmin alueen suurteollisuuden tarjoamat työpaikat ovat luultavammin vähentäneet kiinnostusta yrittäjyyteen ja omaehtoiseen työllistymiseen. Työllisyyden näkökulmasta katsottuna uudet työpaikat syntyvät nykyään pääosin pk-yrityksiin (Suomen Yrittäjät, 2016). Pk-yritykset työllistävät 67 % yrityksissä toimivista henkilöistä, joka on n. 954 000 henkilöä 1,424 miljoonasta mikro-, pien-, keskisuuri- ja suuryrityksessä työskentelevästä henkilöstä (Tilastokeskus, 2016). Alueellisesti Kymenlaakson pk-yrityksillä on erityisen merkittävä rooli yhteiskunnallisen talouden tasapainotuksessa, kun talouden rakennemuutokset ovat kohdistuneet 1980-luvulla lähtien alueen suuryrityksiin.

10.2 Metodologia

Tutkimusstrategiana käytetään monitapaustutkimusta (multiple case study) kuvaamaan yrittäjyysopetuksen tuloksellisuutta ilmiönä ja tuottamaan

monipuolisia kuvauksia yksilöiden mielikuvista sekä näkemyksistä (Stake, 1995). Tutkimusaineisto kerätään hyödyntäen sekä määrällistä että laadullista lähestymistapaa. Määrälliseen tutkimukseen yhdistetty laadullinen lähestymistapa antaa mahdollisuuden ymmärtää sosiaalisen todellisuuden ilmiöitä ja niihin liittyviä käytäntöjä ja merkityksiä (Eriksson & Kovalainen, 2008).

Aineistonhankintatavaksi valittua kyselytutkimusta täydennetään laadullisilla osuuksilla tavoitteena saada syventävää tietoa oppilaiden yrittäjyystaidoista ja opetuksesta. Kyselytutkimus kohdistetaan 1) 1–5 vuotta toimineisiin start-up/pienyrittäjiin ja 2) ammattiin valmistuville opiskelijoille tarkoituksena selvittää yrittäjyysosaamisen tila. 3) Lukioissa ja 4) peruskouluissa vielä opiskelevien oppilaiden osuus suoritetaan vertailevana kyselytutkimuksena tarkoituksena selvittää millaisia mahdollisia eroavuuksia yrittäjyysopetusta ja ei-yrittäjyysopetusta saaneilla henkilöillä on suhtautumisessa yrittäjyyteen ja yrittäjyysvalmiuksiin. Kyselyt kohdennetaan tiettyjen vuosikurssien oppilaisiin ja verrokkioppilaisiin. Sähköisessä ja/tai kirjallisessa kyselytutkimuksessa on mukana selventäviä ja syventäviä kysymyksiä.

Yrittäjyysopetuksen kustannukset selvitetään asiakirjoista yhteistyössä oppilaitosten ja kuntien/kaupunkien opetuksesta vastaavien henkilöiden kanssa.

10.3 Odotettavissa olevat tulokset

Tutkimuksen tuloksena saadaan ensimmäistä kertaa kokonaisvaltainen kokonaiskuva yrittäjyysopetuksen tuloksellisuudesta, joka sisältää a) selvityksen yrittäjyysopetuksen antamista valmiuksista toimia yrittäjänä ja kehittää yritystoimintaa b) koosteen yrittäjyysopetustoimiin käytetyistä varoista ja c) ehdotukset yrittäjyysopetuksen kehittämiseksi.

Yrittäjyysopetuksen kokonaiskuvan selvittäminen lisää mahdollisuuksia vaikuttaa positiivisen mielikuvan luomiseen yrittäjyydestä ja sen tarjoamista mahdollisuuksista työllistäjänä. Vaikuttamalla toimintansa aloittaneisiin pienyrittäjiin, ammattiin valmistuviin aikuisopiskelijoihin ja nuoriin on mahdollista saada Kymenlaaksoon uusia yrittäjähenkisiä sukupolvia. Tutkimuksessa saatu uusi tieto yrittäjyyskoulutuksen/-kasvatuksen tuloksellisuudesta parantaa yrittäjyysopetuksen tasoa ja saa aikaan uusia käytänteitä.

Opetuksellisesti odotettavat tulokset tulevat antamaan arvokasta tietoa siitä, miksi vuosien yrittäjyysopetus ei näy yrittäjyysshalukkuuden lisääntymisenä ja siten parempana työllisyytenä, ja miksi alueen pienyritykset ovat haluttomia investoimaan ja kehittämään toimintaansa. Kymenlaakson työttömyyslukuihin ja valtakunnallisiin yrittäjyystutkimuksiin peilaten yrittäjyysopetuksen tuloksellisuus vaikuttaa tällä hetkellä heikolta. Kymmenien vuosien aikana eripuolilla Kymenlaaksoa tehty yrittäjätietoisuuden opetus ei näy yritysten perustamishalukkuutena eikä yrittäjyysilmaston paranemisena, joten odotettavat tulokset kertonevat toiminnan kehittämisen ja terävöittämisen tarpeellisuudesta.

Tutkimus selvittää myös yrittäjyysopetukseen kohdennettut varat, joten tutkimus on myös kansantaloudellisesti merkittävä kohdennettujen varojen tuloksellisuuden kannalta. Hankkeella on lisäksi yhteiskunnallista vaikuttavuutta, koska tutkimuksessa pyritään löytämään syitä, miksi olemassa olevat kymenlaaksoiset yritykset/start-up-yritykset ovat olleet suhteellisen innottomia kehittämään yritysten toimintaa siinä määrin, että kehittämiseen kohdennettuja varoja on vaarassa siirtyä muihin maakuntiin. Syiden selvittäminen antaa arvokasta lisätietoa varojen jakajaorganisaatioille ja paikallisille yrityksille.

Tutkimussuunnitelma pitää sisällään vahvan panostuksen tuloksista tiedottamiseen. Tiedottaminen tutkimuksen tuloksista tulee näkymään kattavasti suorina kontakteina alueen yrityksiin, yrittäjäjärjestöihin ja Kymenlaakso elinkeino- ja kehittämisorganisaatioihin. Yleinen tiedottaminen puffien, ym. tiedotteiden muodossa alueen lehdistön ja radio/televisiotoimitusten kautta lisää yleistä tietämystä yrittäjyydestä ja siten edistää yrittäjyysmyönteisyyden kasvua. Akateeminen kontribuutio, eli tutkimustulosten yhdistäminen aikaisempaan tieteelliseen yrittäjyyskirjallisuuteen tapahtuu kirjoittamalla dokumentaation ja kyselytulosten perusteella vähintään yksi kansainvälinen julkaisu.

Akateemisen yrittäjyysopetustutkimuksen kannalta hanke keskittyy pedagogiikan ja andragogiikan alueille. Ensinnäkin teoreettisen tiedon kannalta tutkimus tuo esiin uutta tietoa lapsille annettavan yrittäjyyskasvatuksen (pedagogiikan) ja aikuisten opetusfilosofian (andragogiikan) toimivuuksista eri kouluasteilla. Toiseksi tutkimus saattaa herättää keskustelua yrittäjyysopetuksen termien selkeyttämisestä, koska vertailu suomalaisten ja kansainvälisten tutkimusten välillä on termien osalta sekavaa. Suomessa käytettävä termi yrittäjyyskasvat

(entrepreneurial education) viittaa kansainvälisessä tutkimuksessa lasten kasvatukseen. Aikuisille suunnattua ja peruskoulutuksen jälkeistä opetusta kutsutaan yleisesti koulutukseksi (training). Termien selkeyttäminen on erittäin tärkeää aikuisten yrittäjyysopetuksen kannalta, koska esimerkiksi 2015 ammatillisessa opetuksessa aloittaneiden, 20-vuotta täyttäneiden opiskelijoiden määrä oli 70,6 % kaikista aloittaneista (Tilastokeskus, 2017), kun mukaan lasketaan kaikki koulutuslajit.

Lähdeluettelo

- Eriksson, P. & Kovalainen, A. (2008). *Qualitative methods in business research*. SAGE.
- Grunfelder, J., Rispling, L. & Norlén, G., toim. 2016. *State of the nordic region 2016. Nordregio report 2016:1*. Nordregio, Norden.
- Kymenlaakson Liitto. (2016). Kooste. *Haetut yrityshankkeet ELY_8_2016*.
- Kymenlaakson liitto. (2017). *Elinkeinot* [sähköinen tietoaineisto]. Haettu osoitteesta: <http://www.kymenlaakso.fi/maakunnan-uutisia/49-elinkeinot>
- Stake, R. (1995). *The art of case study research*. California: SAGE.
- Suomen Yrittäjät. (2016). *Elinkeinopoliittinen mittaristo 2016* [sähköinen tietoaineisto]. Haettu osoitteesta http://www2.yrittajat.fi/File/cf574b10-8202-42a6-8f3e-f62d38623c34/ELPO_2016_valtakunnan_raportti_kalvot.pdf
- Talouselämä. (2016). Talousviikkolehti, 1/2016, 8–9.
- Työ- ja elinkeinoministeriö. (2016). *Kaakkois-Suomi, Työllisyyskatsaus, joulukuu 2016* [sähköinen tietoaineisto]. Haettu osoitteesta: http://www.ely-keskus.fi/documents/10191/14645511/Tyollisyyskatsaus_joulukuu_2016.pdf/a8fd6feb-5534-4f95-99bb-08dddb587a4e
- Työ- ja elinkeinoministeriö. (2017). *Maakuntien suhdannekatsaus 2017, TEM-analyyseja 78/2017* [sähköinen tietoaineisto]. Haettu osoitteesta: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79700/Maakuntien%20suhdanne%20katsaus%202017.pdf?sequence=1>
- Tilastokeskus. (2016). *Yritykset 2015* [sähköinen tietoaineisto]. Haettu osoitteesta: http://tilastokeskus.fi/tup/suoluk/suoluk_yritykset.html
- Tilastokeskus. (2017). *Ammatillisen koulutuksen opiskelijat 2014-2015*. Haettu osoitteesta http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__kou__aop/001_aop_tau_101_fi.px/?rxid=800a7408-0820-4ea8-b048-d5ee311d604